ויקרא

א. אין פסוק נפש כי תחטא ומעלה מעל בה׳ וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד וגו׳[1], ברייגט רש״י די ווערטער „נפש כי תחטא״ און איז מפרש — „אמר ר׳ עקיבא[2] מה[3] ת״ל ומעלה מעל בה׳, לפי שכל המלוה וה־לוה והנושא והנותן אינו עושה אלא בעדים ובשטר לפיכך בזמן שהוא מכחש מכחש בעדים ובשטר, אבל המפקיד אצל חבירו ואינו[4] רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי שביניהם, לפיכך כשהוא מכחש מכחש בשלישי שבי־ניהם״.

בפשטות — איז דער ביאור אין דעם פירוש[5]: דאָס וואָס „ומעלה מעל בה׳ ״ הייסט דוקא דער וואָס פאַרלייקנט אַ פקדון — און ניט וועָן ער פאַרלייקנט אַ מלוה, הגם אַז אויך דאָ, פונקט ווי ביי פקדון, ווייס דאָך דער אויבער־שטער אַז ער האָט געליען געלט —

ווייל וועָן איינער גיט דעם צווייטן אַ פקדון צו באַהאַלטן אין אַן אופן וואָס „אינו רוצה שתדע בו נשמה״, אַן עדות און אַן שטר, און די איינ־ציקע באַווַארענישׂ איז, נאָר וואָס דער מפקיד ונפקד פאַרלאָזן זיך אויף דעם

1) פרשתנו ה, כא.
2) תו״כ כאן (פכ״ב).
3) בדפוס ראשון: ומה (בוא״ו). (ואף שבדפוס זה חסרה שורה שלמה בפירוש רש״י זה — הרי אי״ז הוכחה שגם התיבות שנדפסו נעתקו בטעות). וראה לקמן הערה 14.
4) בר״מ כאן (וכ״ה בתו״כ כאן): אינו (בלי ו״ו). אבל בגו״א כאן, וכ״ה ברוב דפוסי רש״י: ואינו. וראה לקמן סעיף ה׳.
5) ראה עד״ז גו״א כאן (בתחלת דבריו. וראה לקמן הערה 8).

וואָס דער אויבערשטער וויים דערפון, און זיי נעמען אים אַריין כביכול פאַר אַן עדות אויפן פקדון [און ווי דער תלמיד האָט שוין געהאַט געלערנט אין ספר בראשית[6], אַז לבן האָט גע־זאָגט צו יעקב׳ן: „אין איש עמנו ראה אלקים עד ביני וביניך״] — איז דע־ריבער, דערמיט וואָס ער פאַרלייקנט דעם פקדון, איז עס במילא אַ פאַר־לייקענונג אין דעם איינציקן „עד״ צווישן זיי — אין דעם אויבערשטן.

און דערמיט איז פאַרשטאַנדיק[7] וואָס רש״י באַנוצט דאָ אַ לשון מיוחד — „שלישי שביניהם״ (און זאָגט ניט קלאָר: „הקב״ה״, אָדער „ה׳ ״ — כ־לשון הכתוב) — ווייל מיט דעם וויל ער מפרש און מדגיש זיין, אַז דאָס וואָס „וכחש גו׳ בפקדון״ הייסט „מעל בה׳ ״, איז צוליב דעם וואָס דער מפ־קיד ונפקד האָבן כביכול אַריינגענומען דעם אויבערשטן ווי אַ „שלישי ביני־הם״, ד. ה. פאַר אַן עדות, און במילא איז דאָס אַ „מעל בה׳ ״ ווי אַ הכחשה אין דעם עד פון פקדון.

לויט דעם איז אָבער שווער:

בשעת דער פסוק טייטשט אויס וועמען ער מיינט מיט „נפש כי תחטא ומעלה מעל בה׳ ״, זאָגט ער (ניט נאָר) „וכחש בעמיתו בפקדון (נאָר אויך גלייך נאָכדעם) או — בתשומת יד״, וואָס מיינט (ווי רש״י איז מפרש) „ששם בידו ממון להתעסק או במלוה״ — איז ווי שטימט עס מיט דעם וואָס רש״י זאָגט אַז ביים פאַל פון

6) ויצא לא, ג.
7) אבל ראה לקמן סו״ס ב׳.

„המלוה והלוה והנושא והנותן" איז ער מכחש ניט אין אויבערשטן, נאָר „בעדים ובשטר"[8]?

מפרשים לערנען איין[9], אַז „או ב־תשומת יד" באַציט זיך ניט צו „ומעלה מעל בה'", נאָר ווי נאָך אַ פרט וואָס קומט בהמשך בלויז צו „וכחש ב־עמיתו".

ס'איז אָבער שווער אַזוי צו לערנען, ווארום פון פשטות לשון הכתוב איז משמע, כנ"ל, אַז דער כלל פון „וכחש בעמיתו" גופא (מיט אַלע זיינע פרטים: סיי „פקדון" אין סיי „תשומת יד" און אַזוי אויך „גזל" וכו') איז אַן אַפטייטש פון „נפש כי תחטא ומעלה מעל בה'".

ב. נוסף צו דער שאלה הנ"ל (ווי שטימט רש"י'ס פירוש, אַז „ומעלה מעל בה'" איז בלויז ביי „וכחש ב־פקדון", מיט פשטות לשון הכתוב), זיינען פאַראַן אויך כמה תמיהות בנוגע דעם לשון פון רש"י:

א) רש"י איז דאָך דאָ ניט אויסן צו מפרש זיין די וועדטער „נפש כי תחטא", נאָר, ווי ער אַליין באַווארנט: „מה ת"ל ומעלה מעל בה' — איז אינגאַנצן ניט מובן[10]: דווקא די וועד־טער „נפש כי תחטא" איז ער מעתיק און שטעלט זיך אויף זיי, בעת אַז די וועדטער „ומעלה מעל בה'" ברענגט ער אינגאַנצן ניט אַראָפ און איז זיי ניט מרמז אפילו דורך צושטעלן אַ „וגו'"?

ב) ס'איז ידוע, אַז רש"י בפירושיו לויט מאמרי רז"ל, דערמאָנט ניט דעם נאָמען פון בעל המאמר, סיידן עס קומט צו דורכדעם אַ תוספות ביאור אין דעם געזאָגטן פירוש. דאָרף מען פאַרשטיין: וואָס פאַר אַ תוספות הבנה קומט צו אין דעם פירוש „מה ת"ל ומעלה מעל בה'", דורך דער ידיעה אַז דאָס האָט געזאָגט ר' עקיבא?

ג) בכדי צו פאַרשטיין מיט וואָס דאָ ווערט דער „מעל בה'", וואָלט גענוג געווען דער הסבר אַז „המפקיד אצל חבירו כו' מכחש בשלישי ש־ביניהם" — צוליב וואָס דאָרף רש"י מאריך זיין און געבן צו פאַרשטיין דורך דעם פאַרגלייך פון „כל המלוה כו' מכחש בעדים ובשטר"?

ד) וועלכע צוויי מענטשן האָבן אַ משא ומתן צווישן זיך און זיי ציען צו נאָך עמעצן ווי אַן עדות — אַ באַשטע־טיקונג און פאַרזיכערונג אויף דער זאַך — איז דאָך ניט שייך צו אָנרופן יענעם ווי דער „שלישי" צווישן זיי: ער ווערט צווישן זיי בלויז אַ פאַר־מיטלער וואָס באַשטעטיקט און איז מברר דעם משא־ומתן צווישן זיי, אָבער ניט אַזאַ וואָס קען גערעכנט ווערן צוזאַמען מיט זיי, ווי אַ דריטער

---

8) וקושיא זו היא גם בנוגע ל„בגזל" ו„עשק את עמיתו", דמכיון שלא סמך מתח־לה על הקב"ה — אין זה „ומעלה גו' בה'".

בגו"א כאן: הקב"ה הוא השליש שבי־ניהם . . כופר בהקב"ה שסמך עליו ולאו דוקא פקדון אלא אף גזל אע"ג שהוא לא סמך מתחלה . . כיון שאין יודע מזה כ"א הקב"ה והוא סובר שלא יכפור כו'.

אבל: א) בפשטות, הענין ד„ומעלה מעל בה'" הוא כשסמך על ה' — וכלשון רש"י „שלישי שביניהם", כנ"ל בפנים. ב) לפי פי־רושו — אינו מובן הסדר שבכתוב: למה הפסיק ב„בתשומת יד" בין „בפקדון" ל„בג־זל"? וראה גם רא"ם כאן, שגם „בגזל" לא קאי על „ומעלה מעל בה'".

9) רא"ם כאן.

10) ובפרט, שמאמר ר"ע שבספרי כאן הוא על התיבות ומעלה מעל בה' — ולא על נפש כי תחטא!

— ניט נעמענדיק קיין שום אָנטייל אין משא־ומתן גופא.

דאָרף מען דעריבער פאַרשטיין, וואָס רש"י רופט דאָ אַן דעם אויבערשטן אַלס „שלישי שביניהם" (ניט „אחד" אָדער „זה"): הן אמת, אַז דער מפקיד ונפקד האָבן זיך פאַרלאָזט אויפן אויבערשטן אַז ער וועט זיין אַן עדות צווישן זיי — זיי האָבן דאָך אָבער אים ניט אַרייַנגענומען ווי אַ דריטן (שותף) בשייכות צום פקדון גופא — היינט פאַרוואָס זאָל ער הייסן מיטן נאָמען „שלישי"?

ג. אויסער די אויבנגעזאָגטע שאלות אין פירש"י דאָ על אתר, איז אויך פאַראַן אַ שווערישקייט מצד אַ פריער־דיקן פירש"י:

אויפן פסוק „נפש כי תמעול מעל גו' מקדשי ה'"[11] זאָגט רש"י „אין מעילה בכל מקום אלא שינוי". דאָרף מען פאַרשטיין: וואָס פאַר אַ שינוי איז דאָ ביי „וכחש בעמיתו", וואָס צוליב דעם זאָגט דערויף דער פסוק „ומעלה מעל בה'"[12]?

מפרשים זיינען מסביר[13], אַז אָט די פאַרלייקענונג גופא, דאָס וואָס ער וויל צונעמען פאַר זיך אַ זאַך וואָס געהערט צו אַ צווייטן — שטעלט עס מיט זיך פאַר אַ שינוי רשות.

ס'איז אָבער ניט מובן: אין פסוק שטייט דאָך „ומעלה מעל בה'", ד. ה. אַז די מעילה (וואָס לויט רש"י'ס פי' ווערט עס אומעטום געמיינט שינוי) דאָרף דאָ געטייטשט ווערן ווי אַ שינוי אין רשות פון אויבערשטן (אַזוי ווי ביי „כי תמעול מעל גו' מקדשי ה'", וואו מ'נעמט אַריבער די זאַך פון רשות הקדש אין רשות חולין). אָבער לויט די מפרשים הנ"ל באַשטייט דאָך דער „מעל" נאָר אין שינוי רשות פון איין מענשן צום צווייטן?

ד. איז דער ביאור בכל הנ"ל:

די שאלה (עיקרית) וואָס שטעלט זיך דאָ ביי רש"י בנוגע דעם ענין פון „ומעלה מעל בה'" איז (ניט מחמת די דאָזיקע ווערטער גופא, נאָר) מצד די ווערטער „נפש כי תחטא" וואָס שטייען פאַר דעם:

וועגן עס וואָלט געשטאַנען בלויז „ומעלה מעל בה'", וואָלט מען געקענט (בדוחק עכ"פ) לערנען*[13], אַז יעדער פאַל פון עובר זיין אויפן אויבערשטנס רצון (ובפרט, דאָס שווערן פאַלש אין אויבערשטנס נאָמען) רופט אַן די תורה ווי אַ „מעל בה'" (ואין מעילה . . אלא שינוי), וויל דערמיט ווייזט ער אַז ער פאַרבייט דעם אויבערשטן אויף, להבדיל, אַ וואָכעדיקע זאַך, ד. ה. ער רעכנט זיך ניט מיט זיין חשיבות, נאָר ווי עס וואָלט געווען, להבדיל, אַ וואָכעדיגע זאַך.

וויבאַלד אָבער אַז פריער שטייט שוין אין פסוק „נפש כי תחטא", ווערט במילא שווער: צוליב וואָס זאָגט דער פסוק סיי „תחטא" און סיי „ומעלה מעל בה'" וואָס לפי הנ"ל איז עס דאָך היינו הך?

און דערפאַר שטעלט זיך רש"י (ניט

11) ה, טו.

12) כמו שהקשו במפרשי רש"י שם. ובראב"ם שם מסיק — מכח קושיא זו — שהתיבות „בכל מקום" מיותרות. עיי"ש.

13) גו"א שם.

*13) ראה עד"ז דברי דוד מובא בש"ח פרשתנו ה, טו. ומפרש כן לפי פרש"י. אבל — ענין זה לא כתוב ברש"י, ואפילו לא ברמז. וצ"ל, שפירוש „ומעלה מעל בה'" — לפי פרש"י — הוא מה שמשנה מהבעלות של הקב"ה, וכלשון רש"י „מכחש בשלישי שביניהם", וכדלקמן סעיף ו'.

אויף די ווערטער „ומעלה מעל בה׳ ״ גופא, נאָר) אויף די ווערטער „נפש כי תחטא״ און פרעגט, „מה תלמוד לומר ומעלה מעל בה׳ ״ — וויבאַלד עס שטייט שוין „נפש כי תחטא״ איז „מה ת״ל ומעלה מעל בה׳ ״[11], צוליב וואָס *[12] זאָגט דער פסוק ביידע לשון־נוֹת[13].

און אויף דעם ענטפערט רש״י *[14] „לפי שכל המלוה כו׳ אבל המפקיד כו׳ ״, אַז די צוויי לשונות — „כי תחטא״ און „ומעלה מעל בה׳ ״ — באַציען זיך צו די וויי־טערדיקע צוויי פרטים:

„כי תחטא״ ווערט געזאָגט בשייכות צו „וכחש בתשומת יד וגו׳ ״, וואו ס׳האַנדלט זיך אין געלט אויף עסק אַדער מלוה — און וויבאַלד אַז דאָ איז ער נאָר „מכחש בעדים ובשטר״, איז עס סתם אַ „חטא״ — ניט קיין ענין פון „מעל בה׳ ״; און דעם לשון „ומעלה מעל בה׳ ״ זאָגט דער פסוק אין באַצוג צו „וכחש בפקדון״, וויבאַלד דער וואָס פאַרלייקנט אַ פקדון איז „מכחש בשלישי שביניהם״.

ועפ״ז ווערט פאַרשטאַנדיק וואָס רש״י איז מאריך און דערמאָנט אויך דעם פרט פון „המלוה כו׳ ״, וויבאַלד דערמיט איז ער מפרש די ווערטער „נפש כי תחטא״ *[15].

ה. אָבער לויט דעם שטעלט זיך די קשיא: דער לשון „כי תחטא״ שטייט דאָך פאַר „ומעלה בה׳ ״, היינט פאַרוואָס קומען דערנאָך זייערע אויסטייטשונגען אין אַ סדר הפוך — פריער „בפקדון״ (בהמשך צו „ומעלה מעל בה׳ ״) און דערנאָך „בתשומת יד וגו׳ ״ (— „נפש כי תחטא״)?

אָט די שאלה באַוואָרנט רש״י מיט איין אות: דער לשון אין ספרא איז „המפקיד אצל חבירו אינו רוצה שתדע בו נשמה״, אָבער אין פירש״י ווערט געזאָגט[16] „ואינו רוצה כו׳ ״:

מיט דעם וא״ו, וואָס רש״י איז מוסיף, איז ער מדגיש אין אַ קלאָרן

---

14) ועפ״ז יומתק מה שרש״י מתחיל פירושו (לפי הגירסא שבדפוס ראשון — ראה לעיל הערה 3) „ומה תלמוד לומר ומעלה כו׳ ״ בוא״ו המוסיף — כי הקושיא „מה ת״ל ומעלה כו׳ ״ באה בהמשך ל„נפש כי תחטא״ שמעתיק לפנ״ז.

*14) ראה גם דברי דוד לפרש״י כאן.

15) ואין להקשות, שגם לפ״ז הו״ל לר״ש״י להעתיק (לפני פירושו) התיבות „ומעלה מעל בה׳ ״ או לרמזם ב„וגו׳ ״ — מכיון שמפרש גם תיבות אלו —

כי „ומעלה מעל בה׳ ״ שבפירש״י, אינו מפי׳ רש״י, כ״א — שמעתיק לי הכתוב כמו שהוא ולכן אינו מעתיקו בתחלה. (ובדוגמת תיבת „לאמר״ בפרש״י ויקהל (לה, ד) שאינו מעתיקה לפני פירושו (ראה בארוכה לקו״ש ח״ו ע׳ 221 ואילך); בריש פרשתנו ד״ה ויקרא אל משה (השני) שמעתיק „וידבר״ באמצע פירושו. ועוד).

*15) שקאי א„בתשומת יד״.

הטעם לזה שכאן מקדים רש״י „המלוה והלוה״ ל„הנושא והנותן״, ובד״ה „בתשומת יד״ כותב „ששם כו׳ להתעסק (ואח״כ) או במלוה״:

בד״ה זה (נפש כו׳), שרוצה להסביר ד„אינו עושה אלא בעדים כו׳ ״, כותב מקודם „המלוה והלוה״ שבזה פשוט יותר שעושים רק „בעדים כו׳ ״, ואח״כ מוסיף דגם „הנושא והנותן״ — שאף ש(גם) בעל המעות מעוניין בזה (שבוב הפעמים מרויח), מ״מ „אינו עושה אלא בעדים כו׳ ״;

משא״כ בד״ה „בתשומת יד״ (שבא לפרש תיבות אלו גופא) מקדים „להתעסק״ — כי זה קרוב יותר להפירוש ד„תשומת יד״ — ששם בידו״ דהמקבל, ואח״כ מוסיף גם „במלוה״ — אף שרגיל שהלוה בא ומבקש ולא שהמלוה שם בידו מעצמו.

16) ראה לעיל הערה 4.

אופן אַז אויך ביי פּקדון קען געמאַלט זיין מען זאָל געבן צו באַהאַלטן בעדים ובשטר, און דעריבער [17] שטייט פּקדון פריער פאַר מלוה, ווייל ביי „וכחש בפקדון" איז פאַראַן (אויך) אַ פאַל וואָס באַציט זיך צו „נפש כי תחטא" — און וויבאַלד „פּקדון" טייטשט אַפּ ביידע לשונות (אויך „ומעלה מעל בה'"), דערפאַר קומט ער פאַר וכחש בתשומת גו', פאַר מלוה וואָס איז גע־ווייגטליך „בשטר ובעדים".

ו. דעם ביאור לשון הכתוב „ומעלה מעל בה'" — וואָס דערפון איז משמע (כנ"ל ס"ג) אַז דורכן פאַרלייקענען דעם פּקדון, איז ער משנה (און נעמט אַרויס) דעם פּקדון פון רשותו של הקב"ה — דריקט רש"י אויס דורכן לשון „שלישי שביניהם":

דורך דעם וואָס ער זאָגט אַז דער אויבערשטער איז אַ „שלישי", אַ דרי־טער צום מפקיד ונפקד, מאַכט רש"י קלאָר אַז דאָ האַנדלט זיך ניט בלויז אין דעם וואָס דער מפקיד ונפקד האָבן געמאַכט דעם אויבערשטן פאַר אַן עדות אויפן פּקדון (וואָרום כנ"ל סוף ס"ב, דערמיט וואָס איינער איז בלויז אַן עדות אויף אַן עסק — הייסט ער נאָך ניט קיין „שלישי"); דאָ ווערט אויך געמיינט דעם אויבערשטנס בעל־הבתי'שקייט אויפן פּקדון, און דערפאַר טאָקע ווערט ער געוויפן „שלישי" — ער איז דער דריטער בעה"ב:

איין בעה"ב איז דער מפקיד, וואָס צו אים געהערט דער פּקדון; דער צווייטער „בעה"ב" וועלכער דער נפקד*[17], וויל ברשותו געפינט זיך דער פּקדון ובפרט וועז ער איז וכחש, ער פאַר־לייקנט דעם פּקדון איז ער בפועל דער בעה"ב אויפן פּקדון; און דער דריטער בעה"ב איז דער אויבערשטער — ער איז דער אמת'ער בעה"ב פון דעם פּקדון, וואָרום ס'איז דאָך „לה' [18] הארץ ומלואה".

און דאָס איז דער פּירוש פון „מכחש בשלישי שביניהם": דאָס וואָס דער חפץ געהערט צום מפקיד, איז עס דאָך דערפאַר וואָס דער אויבערשטער (דער אמת'ער בעה"ב פון דער גאַנ־צער וועלט) האָט אים דאָס געגעבן [19]; איז בשעת אַז דער נפקד פאַרלייקנט דעם פּקדון און וויל פון אים צוגעמען דעם חפץ, הייסט עס אַ פאַרלייקענונג אין דער בעה"ב'שקייט פון אויבערשטן — „מכחש בשלישי שביניהם",

און דעריבער הייסט עס „ומעלה מעל בה'" — אַז דורך זיין פאַרלייקענען דאָס, קומט במילא אויס כאילו ער נעמט אַרויס כביכול דעם פּקדון פון רשותו של הקב"ה.

און הגם אַז לפ"ז קומט אויס אַז אויך ביים פאַרלייקענען אַ מלוה איז דאָ דער ענין פון „מכחש" אין דעם אויבערשטנס בעל־הבתי'שקייט אויפן געלט — וואָרום דער אויבערשטער האָט עס דאָך געגעבן צום מלוה — איז אָבער פאָרט ניט דומה:

ביי מלוה, וויבאַלד אַז „כל המלוה כו' אינו עושה אלא בעדים ובשטר", האָט ער דאָ ניט פאַרבונדן די הלואה, אין אַן אופן מיוחד, מיט דער בעל־הבתי'שקייט פון אויבערשטן; משא"כ

---

17) גם לולי זאת הי' רש"י כותב „ואינו רוצה" בוא"ו, לפי שגם בפקדון מפקידים לפעמים בעדים ובשטר. והכוונה כאן, שע"ז מתרץ גם הסדר שבכתוב.

*17) ראה משפטים כב, ז ובפרש"י שם.

18) תהלים כד, א.

19) להעיר גם מפירש"י ר"פ בראשית (בד"ה הראשון): כל הארץ של הקב"ה היא כו' ברצונו נתנה כו'.

ביי אַ פּקדון, וואו „אינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי שביניהם", האָט ער דאָך אין דעם זיך באַזונדערס פאַרלאָזן אויפן „שלישי שביניהם", ד.ה. דער מפקיד האָט געגלויבט דעם נפקד נאָר דערפאַר וואָס ער האָט געראַטן אַז דער נפקד וועט ניט גיין קעגן דער בעל־הבתי׳שקייט פון אויבערשטן, און פאַרלייקענדיק דעם פּקדון איז ער דעריבער „מכחש בשלישי שביניהם" און איז „מועל בה".

ז. לאחר כל זה פאַדערט זיך נאָך ביאור אין דעם: וועלן איינער פאַרלייקנט דעם צווייטנס פּקדון, איז אמת טאַקע אַז ער טוט אַ זאַך וואָס איז קעגן דעם אויבערשטנס רצון, אָבער סוכ״ס בלייבט דאָך דער חפץ — אויך נאָך דער פאַרלייקענונג — אין רשות פון דעם אויבערשטן — היינט פאַרוואָס הייסט עס פאַרט א „מעל בה", אַ שינוי אין רשותו של הקב״ה?

אמת, קיין שטאַרקע קשיא איז עס טאַקע ניט, וואָרום ווי געזאָגט, גייט ער דאָ אַנטקעגן דעם אויבערשטנס סדר אין בעל־הבתי׳שקייט, און דאָס הייסט במילא כאילו ער וואָלט אַרויס־געגנומען אַ זאַך פון אויבערשטנס רשות — אָבער דאָך איז עס ניט אַזוי גלאַטיק.

דעריבער באַוואָרנט דאָס טאַקע רש״י — אָבער בלויז אין אַ רמז־דיקן אופן — דורך צוגעבן דעם נאָמען פון דעם בעל המאמר ר׳ עקיבא:

דער טעם וואָס ביום הראשון פלעגן די לויים אין ביהמ״ק זאָגן דעם מזמור „לה׳ הארץ ומלואה", זאָגט (ר״י משום) ר׳ עקיבא „על שם שקנה והקנה"[20].

און רש״י איז מפרש אויף דעם: „כלומר, קונה כדי להקנות". און וויבאַלד אַז (לויט ר״ע) דאָס וואָס דער אויבערשטער האָט „קונה" געווען די וועלט איז (נאָר) „כדי להקנות" — אַז דעם אויבערשטנס בעל־הבתי׳שקייט גופא אויף אָט דעם חפץ, איז כביכול אָפהענגיק אין דעם וואָס ער גיט עס און מאַכט עס געהערן צו איש פלוני — קומט דאָך במילא אויס, לויט ר׳ עקיבא, אַז ווען אייגער לאָזט ניט צו דעם „להקנות", איז ער גורע כביכול (אויך) אין דעם „קונה" פון הקב״ה.

ח. עס האָט זיך פריער (סוס״ז) געראַדט, אַז דאָס וואָס „וכחש בעמיתו" ווערט אין פסוק איינגעטיילט אין צוויי אופנים: „נפש כי תחטא" און „ומעלה מעל בה" — הגם אַז אין יעדער אופן איז עס אַ „מעל" אין אויבערשטן (צונעמענדיק די זאַך פון דעם וואָס אים האָט דער אויבערשטער געגעבן, מאַכט ער דאָך דערמיט כביכול אַ שינוי ברשותו של הקב״ה כנ״ל) — איז עס דערפאַר וואָס בעת ער פאַרלאָזט זיך מלכתחילה אויף עדים און שטר, איז ער ניט „מכחש" אפענערהייט אין דעם „שלישי שביניהם" (ווי דאָס איז אין פאַל פון „וכחש בפקדון" וואו ער האָט מלכתחילה זיך פאַרלאָזט אויפן שלישי שביניהם און ס׳איז דעריבער אַן אָפענערע הכחשה אין דעם אויבערשטן), און דערפאַר איז דאָ (בגלוי) בלויז אַן ענין פון „כי תחטא", אָבער ניט „ומעלה מעל בה".

דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער חילוק צווישן „נפש כי תחטא" און „ומעלה מעל בה" איז נאָר בשייכות צו גילוי, ד.ה. אַז ביי „נפש כי תחטא"

20) ר״ה לא, רע״א.

איז די מעילה בה׳ ניט אזוי קענטיק בגלוי, אבער בפנימיות איז די מעילה דא אויך ביי „כי תחטא״,

— און דאס מיינט באַ יעדער חטא, אפילו אזא וואס איז בלויז „חטא״ פון לשון חסרון [21], וועז איינער (טוט ניט קיין עבירה, נאר ער) פארפעלט עפעס אין זיין עבודה, און אפילו וועז דאס פארפעלטע איז גאר א „קלייניקייט״ (בדוגמא ווי דער „נפש כי תחטא״ כפשוטו, וואס רעדט זיך אפילו וועז ער פארלייקנט בלויז א שוה פרוטה);

דאס מיינט, אז הגם דאס זעט אויס בלויז ווי סתם א חטא (אבער ניט קיין ענין פון כפירה ר״ל וח״ו) — איז עס בפנימיות אן ענין פון „מכחש בשלישי שביניהם״, דוגמת אן ענין פון כפירה ר״ל [22]; און נאך מער: ס׳איז אויך א מעילה בה׳ — ער איז דורך דעם משנה כביכול אין רשותו של הקב״ה. — דורך זיין ניט אויס־פירן דעם תפקיד המוטל עליו צו מאכן פון זיין חלק בעולם א דירה לו ית׳, נעמט ער ארויס כביכול אט דעם חלק פון רשותו של הקב״ה.

ט. דאס וואס די תורה האט ארייגעשטעלט די הוראה פון „נפש כי תחטא ומעלה מעל בה׳״ (וכביאור ה״נ״ל) דווקא ביי „וכחש בעמיתו״, איז עס בכדי צו אונטערשטרייכן, אז דאס איז אזוי (אויך) בנוגע צו ענינים שבין אדם לחבירו (און ניט נאר בנוגע צו בין אדם למקום):

מען זאל קיין טעות ניט האבן און מיינען, אז ביי ענינים שבין אדם למקום, איז פארשטאנדיק אז יעדער פרט „רירט״ אן אין די בעל־הבתי׳שקייט פון אויבערשטן; בנוגע צו בין אדם לחבירו אבער, כאטש אז די ציווים אויף דעם זיינעז טאקע פון אויבערשטן — עס איז דאך אבער בכדי צו פאר־היטן „חבירו״, איז אפילו וועז ער זאל אים באַ׳עולה׳נען, רירט עס אן בעיקר א מענטשן אבער ניט דעם אויבערשטן —

זאגט דעריבער די תורה קלאר, אז „נפש כי תחטא״, איז הגם אז דאס איז אין אן אופן וואס בחיצוניות איז עס שייך נאר צו „עמיתו״ (ניט צום אויבערשטן ח״ו), פונדעסטוועגן איז עס שוין אן ענין פון „ומעלה מעל בה׳״ [23]; און אפילו וועז ער האט בלויז „פאר־פעלט״ („חטא — לשון חסרון״) צו טאן זיין חבר א טובה, וכיו״ב —

---

21) כמו: והייתי אני ובני שלמה חט־אים (מ״א א, כא), ופרש״י „חסרים״.

22) ראה תניא פכ״ד, שכל חטא הוא דוגמת חטא ע״ז. ולהעיר מפרש״י פרשתנו ה, טו: אין מעילה כו׳ אלא שינוי וכן הוא אומר ויזנו אחרי אלקי עמי הארץ.

23) כי כל המצות (גם אלו שנתלבשו בשכל, וגם אלו שבין אדם לחבירו) ענינם הוא רצון העליון. ועיין בקונט׳ „ענינה של תורת החסידות״ (נדפס בסוף כרך א׳ ד„ספר הערכים — חב״ד״) סעיף יד, שזהו הטעם על האיסור (זח״ג קיט, א. וראה קונט׳ הנ״ל הערה 73) לעכב פקדונו של חבירו בשביל החובות שהמפקיד חייב לו — כי מכיון שגם המצות שבין אדם לחבירו, ענינם הוא רצון העליון, הרי מטרת המצוה דהשבת הפקדון היא [לא רק בשביל טובת המפקיד, כ״א] מצות ההשבה גופא. עי״ש בארוכה.

וע״פ המבואר שם ס״י (וראה זהר הנ״ל) השייכות של איסור זה לענין „מודה אני כו׳ שהחזרת בי נשמתי״ — י״ל (בה„ענה של תורה״ שבפרש״י) שזהו הטעם למ״ש רש״י „שתדע בו נשמה״ [ולא „נפש״ — כלשון הכתוב], כי בזה מרמז טעם איסור העכבת הפקדון גם כשהמפקיד חייב לו כו׳ (שי״ל, שגם זה נכלל ב„וכחש גו׳ בפקדון״). ולהעיר ומכלי יקר כאן.

איז עס, בפנימיות, שוין אַן ענין פון „מעל בה״", כנ״ל.

י. עס איז דאָך אַבער „אין לך דבר העומד בפני התשובה״ [24] —

איז די פרשה דעריבער מסיים: „וכפר עליו גו׳ ונסלח לו״ [25]. אַז ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס ער איז געוואָרן אין אַ מצב פון „נפש כי תחטא״ (וואָס דאָס אַליין איז שוין בפנימיות אַ „מעל בה״", כנ״ל), און אַפילו ווען ס׳איז געווען ביי אים בגלוי דער „ומעלה מעל בה״", איז ווי נאָר ער טוט תשובה, איז „וכפר גו׳ ונסלח לו״,

און אַזוי אויך בכללות: ונפש כי תחטא — ווערט („מפני חטאינו") — גלינו״, איז ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין [26], בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש ובעגלא דידן [27].

(משיחת ש״פ ויקרא תש״ל)

---

24) רמב״ם הל׳ תשובה ספ״ג. אגה״ת רפ״ד. ובירוש׳ פאה פ״א סה״א: בפני בע״ת.

25) ה, כו.

26) רמב״ם הל׳ תשובה פ״ז ה״ה. ובאגה״ת פי״א: תיכף ומיד (ראה לקמן ע׳ 19 הערה 39).

27) ההוספה ד„בעגלא דידן" על „בקרוב ממש" — ראה לקו״ש ח״ט ע׳ 23 הערה 61.